

**Diagnoza implementacji
Kompetencji Kluczowych
w kontekście potrzeb i uwarunkowań
lokalnych i regionalnych
oświaty i rynku pracy**

**Diagnoza regionalna:
województwo mazowieckie**

Opracował **Mirosław Wąsik**

Radom, 2009 r.

Spis treści

Diagnoza implementacji Kompetencji Kluczowych w kontekście potrzeb i uwarunkowań lokalnych i regionalnych oświaty i rynku pracy	
Diagnoza regionalna: województwo mazowieckie	1
WPROWADZENIE	3
I. SYTUACJA SPOŁECZNO-EKONOMICZNA MAZOWSZA I SUBREGIONU RADOMSKIEGO	4
I.1 Aspekt demograficzny	5
I.2 Wykształcenie.....	6
I.3 Kondycja gospodarcza.....	6
II. CHARAKTERYSTYKA RYNKU PRACY.....	8
III. SYSTEMY KSZTAŁCENIA MŁODZIEŻY	14
IV. IMPLEMENTACJA KOMPETENCJI KLUCZOWYCH W SZKOŁACH OBJĘTYCH PROJEKTEM. WNIOSKI I REKOMENDACJE.....	15

WPROWADZENIE

Regionalna diagnoza implementacji Kompetencji Kluczowych w kontekście potrzeb i uwarunkowań lokalnych i regionalnych oświaty i rynku pracy jest opracowaniem, którego celem jest określenie skali potrzeb edukacyjnych w kontekście działań objętych projektem Szkoła Kluczowych Kompetencji. Program rozwijania umiejętności uczniów szkół Polski Wschodniej. W kształceniu i szkoleniu zawodowym programy nauczania są pierwszoplanowym elementem, który może mieć decydujący wpływ na jakość, a tym samym efekty pracy dydaktycznej. W miarę zmieniającego się pod wpływem reform gospodarczych i ustrojowych popytu na kwalifikacje istniejące systemy edukacyjne muszą dostosowywać swoje metody i treści nauczania, aby absolwenci mogli znaleźć zatrudnienie oraz kontynuować własny rozwój osobisty i zawodowy. W sytuacji gwałtownych zmian wymagań gospodarki, wielości instytucji kształcenia i szkolenia zawodowego oraz podstawowego trendu dotyczącego krótkookresowej orientacji w przemyśle wymagane są elastyczność, zróżnicowanie i dynamiczne podejście. Stąd też programy nauczania są przedmiotem powszechnej troski i zainteresowania. Wprowadzane po 1999 r. zmiany w systemie edukacji zmierzają do zwiększenia mobilności zawodowej Polaków oraz powiązanie systemu kształcenia zawodowego z rynkiem pracy.

I. SYTUACJA SPOŁECZNO-EKONOMICZNA MAZOWSZA I SUBREGIONU RADOMSKIEGO

Projekt *Szkoła Kluczowych Kompetencji. Program rozwijania umiejętności uczniów szkół Polski* w części obejmującej woj. mazowieckie realizowany jest w 10 szkołach znajdujących się głównie na terenie dawnego woj. radomskiego. Wyjątek stanowią 2 szkoły: w Garwolinie i w Wyszku.

Województwo mazowieckie charakteryzuje się największymi w kraju dysproporcjami poziomu rozwoju gospodarczego między poszczególnymi powiatami i gminami. Pewną prawidłowością jest zjawisko, że poziom ten spada wraz ze zwiększeniem od aglomeracji warszawskiej. Traktowane jako całość woj. mazowieckie ma charakter rolniczy. Jednak słabe warunki przyrodnicze (niska klasa gleb, małe opady i deficyt wody) oraz duże rozdrobnienie gospodarstw a także daleki od doskonałości stan maszyn rolniczych powodują, że poziom rolnictwa w woj. mazowieckim nie należy do wysokich. Do pozytywnych elementów zaliczyć należy wysoki poziom ogrodnictwa (największe w Europie zagłębie sadownicze w rejonie grójecko-wareckim) oraz rozległe uprawy papryki w okolicach Potworowa i Przytyka (w powiatach przysuskim i radomskim). Na kierunki rozwoju Mazowsza wpływa także niski stan surowców mineralnych oraz wartości przyrodnicze zwiększające atrakcyjność turystyczną województwa: urozmaicony krajobraz, duże kompleksy leśne, różnorodność biologiczna a także rzeki i jeziora. Wysoka (i ciągle rosnąca) pozycja gospodarcza woj. mazowieckiego to zasługa głównie miasta stołecznego – Warszawy. Stolica kraju przyciąga inwestycje związane m.in. z bankowością, telekomunikacją i sektorem usług (wspierające rozwój gospodarczy – czyli otoczenie biznesu). „Zasługą” Warszawy jest także duża różnorodność gałęzi przemysłu, w tym zwłaszcza przemysłu elektromaszynowego, elektrotechnicznego i precyzyjnego.

Subregion radomski znajduje się w południowej części województwa mazowieckiego. Zgodnie z ujęciem Głównego Urzędu Statystycznego w skład tej wyodrębnionej części Mazowsza wchodzi osiem powiatów: radomski, lipski, zwoleński, garwoliński, szydłowiecki, białobrzeski, przysuski. Spośród 10 szkół objętych Projektem 7 znajduje się w powiatach: radomskim, lipskim, zwoleńskim i garwolińskim, natomiast 3 pozostałe usytuowane są w powiatach: grójeckim (d. woj. radomskie) oraz w wyszkowskim.

Powierzchnia subregionu radomskiego wynosi 7045 km², natomiast liczba ludności wynosi (na 30 czerwca 2007 r.) 729 tys. osób.

Największą aglomeracją subregionu jest Radom, dawna stolica województwa radomskiego, posiadająca bogate tradycje industrialne i dobrze rozwiniętą infrastrukturę. Położone nad rzeką Mleczną (w południowej części Mazowsza, na powierzchni ponad 11 tys. ha) miasto liczy obecnie ok. 220 tys. mieszkańców, co daje 2 pozycję w woj. mazowieckim (po Warszawie) i 14 miejsce w Polsce. Radom (posiadający rangę powiatu grodzkiego) jest stolicą diecezji radomskiej i powiatu ziemskiego radomskiego. Konsekwencją transformacji ustrojowej (a zwłaszcza zmiany podziału administracyjnego kraju likwidującej województwo radomskie) jest widoczne załamanie rozwoju miasta. Wyraźne jest zmniejszenie liczby przedsiębiorstw (w tym zwłaszcza takich „wizytówek” jak Zakłady Metalowe im. gen. Waltera, Radomska Wytwórnia Telefonów, fabryka obuwia Radoskór, czy też zakłady garbarskie) oraz likwidacja urzędów i instytucji szczebla wojewódzkiego. Społecznym skutkiem niekorzystnych tendencji jest narastająca migracja z miasta i szukanie dróg awansu i rozwoju w wielkich ośrodkach w kraju (głównie w Warszawie) lub za granicą.

I.1 Aspekt demograficzny

Według danych GUS ludność zamieszkała na terenie woj. mazowieckiego (wynoszącego 35 559 km²) wynosiła 5145 tys. osób. Największym podregionem był podregion miasta stołecznego Warszawa – 1694 tys. czyli blisko 33 % ogólnej liczby mieszkańców województwa. Udział miast w zbiorowości mieszkańców woj. mazowieckiego był nieznacznie wyższy (o ok. 3%) od średniej krajowej ukształtował się na poziomie blisko 65 %. W miastach woj. mazowieckiego zamieszkiwało ponad 3333 tys. osób. Udział kobiet w ogólnej liczbie mieszkańców jest nieznacznie wyższy od przeciętnej krajowej i wynosi 52 %.

Podregion radomski (zwany dalej subregionem) stanowił niewiele ponad 14 % ogólnej liczby mieszkańców. Z danych GUS wynika, że w większości powiatów subregionu radomskiego występuje ujemny przyrost naturalny. Dodatni przyrost naturalny odnotowano m.in. w powiecie garwolińskim (1,91) i radomskim (1,33). W podregionie radomskim odnotowano wskaźnik ujemny (-0,22), natomiast w woj. mazowieckim średnia jest nieznacznie dodatnia i wynosi 0,13. Opracowana przez Główny Urząd Statystyczny na podstawie wyników Narodowego Spisu Powszechnego 2002 r. prognoza demograficzna

przewiduje, że do 2015 r. liczba ludności w woj. mazowieckim będzie rosła i ustabilizuje się na poziomie ok. 5181 tys. Natomiast ok. roku 2020 rozpocznie się powolny spadek liczby mieszkańców. GUS przewiduje, że procesy zmian w liczbie mieszkańców woj. mazowieckiego będą odbiegały od tendencji krajowych, które (zgodnie z przewidywaniami) mają jednoznaczny, spadkowy charakter. Takim tendencjom odpowiadają natomiast prognozy dotyczące miasta Radom, przewidujące - według GUS - spadek liczby mieszkańców do 2030 roku aż o blisko 18 %. Prognozowany przez GUS spadek liczby młodzieży objętych nauczaniem w szkołach ponadpodstawowych oznacza coraz słabszy nabór w tych szkołach i trudności w dalszym funkcjonowaniu.

I.2 Wykształcenie

Dane Narodowego Spisu Powszechnego w 2002 r. ujawniły, że w subregionie radomskim co trzecia osoba w wieku powyżej 13 roku życia posiada zaledwie wykształcenie podstawowe. 22% (czyli ok. 138 tys. osób) ukończyło szkołę zasadniczą zawodową, a 19% (ok. 119 tys.) posiada wykształcenie średnie zawodowe, zaś 6,5% (40 tys.) ma ukończoną szkołę średnią ogólnokształcącą, a 2,5% szkołę policealną. Zaledwie ok. 8,3% ma wykształcenie wyższe, natomiast aż 5% nie ukończyło nawet szkoły podstawowej. W analizowanej grupie mieszkańców subregionu radomskiego gorzej wykształcone są osoby zamieszkujące wsie, nieco lepiej mieszkańcy miast.

I.3 Kondycja gospodarcza

W końcu września 2008 roku w rejestrze REGON zarejestrowanych było 644.559 podmiotów gospodarki narodowej (bez rolników indywidualnych). W porównaniu ze stanem w końcu czerwca 2008 roku liczba podmiotów zwiększyła się o 0,9% a w porównaniu ze stanem w końcu września 2007 r. - 3,6%.

Podmioty gospodarki narodowej sektora prywatnego (630.363) stanowiły 97,8% wszystkich podmiotów w rejestrze. Wśród nich dominowały osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą (466.643), stanowiąc 74,0% ogólnej liczby podmiotów tego sektora. W okresie styczeń-wrzesień 2008 roku zarejestrowano 38.888 nowych podmiotów, natomiast 22.201 podmiotów zrezygnowało z prowadzenia działalności gospodarczej.

Analiza potencjału gospodarczego subregionu radomskiego ujawnia duże zasoby siły roboczej o dużych kwalifikacjach oraz wysoki poziom przystosowania zawodowego absolwentów szkół wyższych. Negatywnie na kondycję gospodarczą wpływa wysoki

poziom bezrobocia, postępujący proces starzenia się mieszkańców, migrację do większych miast w kraju oraz migracje zagraniczne. Subregion radomski jest ubogi w surowce mineralne. Jako region typowo rolniczy stanowi jednak bardzo dobrą bazę surowcową dla przemysłu rolno-spożywczego, mleczarskiego i przemysłu mięsnego. Wyrazem dążenia do zmiany obrazu gospodarczego regionu jest stworzenie na terenie Radomia Specjalnej Strefy Ekonomicznej, która ma „aspiracje” przyciągnięcia do miasta inwestycji zewnętrznych. Obecnie w Radomiu istnieje ponad 24 tys. podmiotów gospodarczych – głównie małych i średnich przedsiębiorstw. Najbardziej rozwinięty jest przemysł spożywczy, metalowy oraz produkcja betonową. W mieście działa kilkanaście wyższych uczelni (głównie prywatnych). Radom jest także siedzibą instytucji samorządu gospodarczego, w tym m.in. agencji, fundacji ośrodków innowacji i przedsiębiorczości.

II. CHARAKTERYSTYKA RYNKU PRACY

Dużą bolączką subregionu radomskiego jest wysokie bezrobocie. Pod tym względem subregion radomski ma znacznie gorszą sytuację od średniej w województwie mazowieckim, gdzie natężenie bezrobocia jest mniejsze niż w innych regionach kraju.

Według danych WUP w Warszawie w lutym br. w województwie mazowieckim stopa bezrobocia wynosiła 8,2 % (wobec 10,9% średniej krajowej) W powiatowych urzędach pracy było zarejestrowanych 201 tys. bezrobotnych, w tym blisko 100 tys. kobiet. Liczba bezrobotnych w porównaniu do stycznia 2009 r. wzrosła o 8 tys. osób, czyli 4,2. Bezrobocie na Mazowszu wzrosło w 41 powiatach. Największy wzrost odnotowano w powiatach: legionowskim - o 11,7 proc., sochaczewskim - o 8,6 proc., wyszkowskim – o 8,6 proc. Spadek bezrobocia nastąpił w powiecie garwolińskim - o 0,7 procent. (Natomiast w odniesieniu do lutego 2008 roku liczba bezrobotnych na Mazowszu spadła o 20.435 osób (o 9,2%). Bezrobocie spadło w 30 powiatach województwa. Największy procentowy spadek odnotowano w m. st. Warszawa o 26,3% (o 8.119 osób) oraz w powiatach: ostrołęckim o 24,0% (o 1.418 osób), mińskim o 22,8% (o 1.026 osób), otwockim o 20,5% (o 738 osób) oraz sochaczewskim. W porównaniu z innymi krajami Unii Europejskiej (według wyliczeń Eurostatu) stopa bezrobocia w końcu stycznia 2009 r. w Polsce wynosiła - 6,7% (przy średniej w Unii Europejskiej 7,6%). Najniższą stopą bezrobocia wyróżniały się: Niderlandy (Holandia) - 2,8%, Austria - 4,0%, oraz Dania - 4,3%).

W lutym 2009 r. przeciętne zatrudnienie w sektorze przedsiębiorstw w województwie mazowieckim ukształtowało się na poziomie 1.288,4 tys. i było niższe o 0,3% niż w styczniu br. oraz o 0,6% mniejsze w stosunku do lutego 2008 r. W kraju przeciętne zatrudnienie było o 0,4% mniejsze niż przed miesiącem oraz o 0,2% niższe niż przed rokiem.

Stopa bezrobocia w woj. mazowieckim (dane WUP Warszawa)

Lata	Stopa bezrobocia w woj. mazowieckim
2004	14,7
2005	13,8
2006	11,9

2007	9,2
2008	7,3

Analiza WUP w Warszawie z października 2008 r. ujawnia, że w szczególnej sytuacji na rynku pracy były osoby:

- bez wykształcenia średniego 58,0% ogółu bezrobotnych (98.635 osób),
- długotrwale bezrobotne 57,0% ogółu bezrobotnych (96.928 osób),
- bez kwalifikacji zawodowych 31,9% ogółu bezrobotnych (54.181 osób),
- bez doświadczenia zawodowego 29,8% ogółu bezrobotnych (50.658 osób),
- powyżej 50 roku życia 23,5% ogółu bezrobotnych (39.945 osób),
- do 25 roku życia 18,7% ogółu bezrobotnych (31.695 osób),
- kobiety, które nie podjęły zatrudnienia po urodzeniu dziecka 9,4% ogółu bezrobotnych (15.963 osoby),
- samotnie wychowujące co najmniej jedno dziecko do 18 roku życia 6,1% ogółu bezrobotnych (10.407 osób),
- niepełnosprawne 3,5% ogółu bezrobotnych (5.909 osób),
- które ukończyły szkołę wyższą, do 27 roku życia 1,4% ogółu bezrobotnych (2.314 osób),
- które po odbyciu kary pozbawienia wolności nie podjęły zatrudnienia 1,1% ogółu bezrobotnych (1.822 osoby).

Według WUP zwiększa się liczba zakładów pracy planujących dokonać zwolnień grupowych jak również liczba osób przewidzianych do zwolnienia.

W lutym 2009 roku zamiar zwolnień grupowych zgłosiło 27 firm z terenu województwa mazowieckiego – o 6 firm więcej jak w poprzednim miesiącu oraz o 21 firm więcej niż w lutym 2008r. Redukcją ma być objętych 3.061 osób – o 1.798 osób więcej niż w poprzednim miesiącu oraz o 2.253 osoby więcej jak w lutym 2008 r.

Sytuacja ta jest spowodowana planowaniem zwolnień w tak dużych instytucjach jak banki oraz firmy z branży farmaceutycznej, transportu lotniczego i motoryzacji. Natomiast inne firmy, które zgłosiły zamiar dokonania zwolnień grupowych działają m.in. w branży: handlowo – usługowej, szeroko rozumianej produkcji oraz przemysłowej. Warto podkreślić, że 8 zakładów pracy planuje zwolnienia na terenie całego kraju, a nie tylko na Mazowszu, co znacznie zawiąza liczbę osób przewidzianych do zwolnienia na terenie

województwa mazowieckiego. Przykładem tego są takie firmy jak Kredyt Bank S.A. czy też Towarzystwo Ubezpieczeń i Reasekuracji „Warta” S.A. Centrala.

Wybrane kategorie bezrobotnych (dane WUP Warszawa)

Wyszczególnienie	luty 2008 r.	Udział t %	styczeń 2009 r.	Udział %	luty 2009 r.	Udział %
Bezrobotni ogółem	221 436	100,0	192 912	100,0	201 001	100,0
<i>W tym:</i>						
Kobiety	115 893	52,3	98 160	50,9	99 916	49,7
Mężczyźni	105 543	47,7	94 752	49,1	101 085	50,3
Poprzednio pracujący	168 318	76,0	148 077	76,8	154 801	77,0
Dotychczas nie pracujący	53 118	24,0	44 835	23,2	46 200	23,0
Zamieszkali na wsi	99 972	45,2	89 302	46,3	92 644	46,1
Z prawem do zasiłku	32 581	14,7	36 532	18,9	38 573	19,2
Zwolnieni z przyczyn zakładu	9 876	4,5	8 290	4,3	8 553	4,3
Osoby w okresie do 12 m - cy od dnia ukończenia nauki	7 532	3,4	8 888	4,6	9 515	4,7
Cudzoziemcy	432	0,2	604	0,3	637	0,3

Bezrobotni w szczególnej sytuacji na rynku pracy (dane WUP Warszawa)

rok/ miesiące	Bezrobotni Ogółem	w tym osoby:										
		do 25 roku życia	które ukończyły szkołę wyższą, do 27 roku życia	długotrwale bezrobotne	Kobiety, które nie podjęły zatrudnienia po urodzeniu dziecka	powyżej 50 roku życia	bez kwalifikacji zawodowych	bez doświadczenia zawodowego	bez wykształcenia średniego	Samotnie wychowujące co najmniej jedno dziecko do 18 roku życia	Które, po odbyciu kary pozbawienia wolności nie podjęły zatrudnienia	Niepełnosprawni
2005	332 525	69 469	3 651	223 293	-	61 424	85 580	-	-	8 148	-	6 642

2006	285 612	55 186	2 977	191 547	-	60 444	87 089	-	-	7 617	-	6 331
2007	219 924	38 837	2 356	141 947	-	51 975	70 757	-	-	6 322	-	5 947
2008	178 028	32 583	2 487	97 653	15 790	42 059	56 668	51 484	104 597	10 593	1 963	6 407
2009												
styczeń	192 912	36 173	2 764	100 450	15 922	44 409	60 824	54 738	113 681	11 143	2 175	6 893
luty	201 001	38 311	2 884	101 158	16 090	45 503	63 331	56 849	118 605	11 448	2 284	7 154

Prowadzone przez urzędy pracy zestawienia pokazują, że w obszarze bezrobocia w województwie mazowieckim obserwuje się: wzrost ogólnej liczby bezrobotnych o 8.089 osób ze 192.912 osób w styczniu do 201.001 osób w lutym, Największy wzrost liczby osób bezrobotnych w następujących kategoriach: poprzednio pracujących o 6.724 osoby ze 148.077 osób w styczniu do 154.801 osób w lutym, bez wykształcenia średniego o 4.924 osoby ze 113.681 osób w styczniu do 118.605 osób w lutym, zamieszkałych na wsi o 3.342 osoby z 89.302 osób w styczniu do 92.644 osób w lutym, bez kwalifikacji zawodowych o 2.507 osób z 60.824 osób w styczniu do 63.331 osób w lutym, do 25 roku życia o 2.138 osób z 36.173 osób w styczniu do 38.311 osób w lutym, bez doświadczenia zawodowego o 2.111 osób z 54.738 osób w styczniu do 56.849 osób w lutym, dotychczas nie pracujących o 1.365 osób z 44.835 osób w styczniu do 46.200 osób w lutym, powyżej 50 roku życia o 1.094 osoby z 44.409 osób w styczniu do 45.503 osób w lutym, długotrwale bezrobotnych o 708 osób z 100.450 osób w styczniu do 101.158 osób w lutym, bezrobotnych w okresie do 12 miesięcy od dnia ukończenia nauki o 627 osób z 8.888 osób w styczniu do 9.515 osób w lutym. Spadek udziału bezrobotnych kobiet z 50,9% w styczniu do 49,7% w lutym (tj. o 1,2 punktu procentowego). Przewagę wśród ogółu bezrobotnych: osób nie posiadających prawa do zasiłku (80,8%), pracujących przed rejestracją (77,0%), bez wykształcenia średniego (59,0%), mieszkańców miast (53,9%), długotrwale bezrobotnych (50,3%) oraz mężczyzn (50,3%). Wzrost (o 2,2%) liczby osób podejmujących pracę z 6.055 osób w styczniu do 6.187 osób w lutym.

Spadek (o 31,3%) liczby pozyskanych ofert pracy z 8.998 ofert w styczniu do 6.179 ofert w lutym.

Analiza sytuacji na rynku pracy w subregionie radomskim pokazuje, że najtrudniejsza sytuacja jest w powiecie radomskim i w mieście Radom, natomiast znacznie lepsza sytuacja jest w powiecie garwolińskim. Ze względu na wysoki poziom bezrobocia

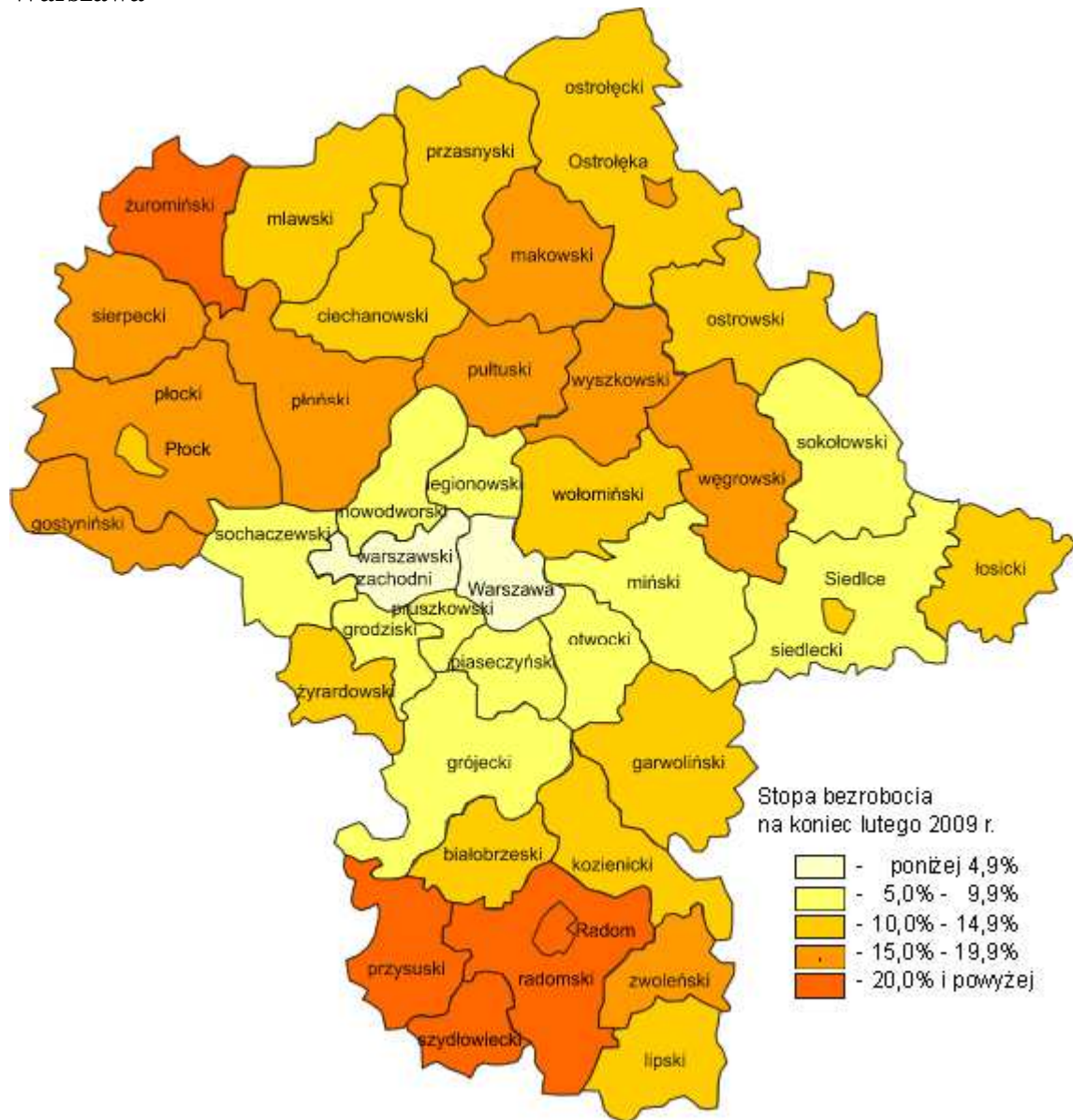
w powiecie radomskim i w Radomiu konieczne było uznanie obszaru działania PUP w Radomiu jako strefy zagrożonej strukturalnym bezrobociem. Radomski rynek pracy w ciągu ostatnich lat znacznie zmniejszył swą ofertę zatrudnieniową i tym samym ograniczył szansę uzyskiwania dochodu ze świadczenia pracy. Nie pozostało to bez wpływu na funkcjonowanie lokalnej społeczności, powodując w niej narastanie problemów i uruchamiając procesy przystosowawcze.

Znaczna część osób bezrobotnych to dawni pracownicy zlikwidowanych zakładów pracy, którzy nie potrafili odnaleźć się w nowej sytuacji gospodarczej. Struktura bezrobocia w subregionie radomskim jest odzwierciedleniem sytuacji w całej Polsce. Najliczniejszą grupę osób pozostających bez pracy stanowią osoby z wykształceniem zasadniczym zawodowym i podstawowym. Niestety wzrasta również bezrobocie wśród osób z wykształceniem wyższym. Trudną sytuację mają także ludzie młodzi, wchodzący na rynek pracy. Napotykać oni ograniczenia infrastruktury i nierzadko decydują się na migrację. Często też decydują się na podjęcie pracy niezgodnej ze swoim wykształceniem.

W rankingu 10 najbardziej deficytowych zawodów w powiecie radomskim znalazły się:

- administrator sieci informatycznej,
- meliorant,
- inżynier inżynierii chemicznej,
- operator maszyn do obróbki skrawaniem,
- archiwista,
- kosmetyczka,
- konserwator budynków,
- wychowawca w placówkach oświatowych ,
- wychowawczych i opiekuńczych,
- psycholog.

Stopa bezrobocia w woj. mazowieckim na koniec lutego 2009 r. Dane WUP Warszawa

III. SYSTEMY KSZTAŁCENIA MŁODZIEŻY

Subregion radomski uległ, podobnie jak inne regiony, tendencjom ograniczania zakresu kształcenia zawodowego. Zmniejszyła się ilość szkół zawodowych i wprowadzono dość szeroko przedmioty ogólnokształcące, humanistyczne do różnego typu szkół zawodowych. Ponadto wiele form kształcenia zawodowego przesunięto na poziom pomaturalny. Zmiany te dążyły do przedłużenia procesu kształcenia i do przesunięcia kształcenia zawodowego na lata późniejsze lata. Zmieniła się także struktura kształcenia. Zmniejszono skalę kształcenia zawodowego na rzecz kształcenia ogólnego. Za podstawę kształcenia zawodowego przyjęto zapewnienie dobrego poziomu kształcenia ogólnego na wszystkich etapach edukacji szkolnej. Z danych dotyczących woj. mazowieckiego wynika, że w ostatnim dziesięcioleciu zmniejszyła się liczba szkół zawodowych i w konsekwencji liczba uczniów tych szkół. W średnich szkołach zawodowych i w szkołach zasadniczych dominują kierunki inżynieryjno-techniczne oraz ekonomiczne, administracyjne i gastronomiczne.

IV. IMPLEMENTACJA KOMPETENCJI KLUCZOWYCH W SZKOŁACH OBJĘTYCH PROJEKTEM. WNIOSKI I REKOMENDACJE.

Przedstawione w diagnozach lokalnych przez autorów reprezentujących szkoły uczestniczące w Projekcie informacje wskazują na niewystarczający stopień implementacji Kluczowych Kompetencji w procesie dydaktycznym. Wśród przyczyn wskazywana jest niska motywacja uczniów do pogłębiania wiedzy, małe zainteresowanie uczniów zajęciami pozalekcyjnymi, brak wiary we własne możliwości słaba znajomość języków obcych związana z nauką języków tylko w szkole (brak szkół językowych, lektorów języka obcego), słaba znajomość technik informacyjnych i komunikacyjnych wśród uczniów głównie z powodu małej ilości czasu pracy z komputerem oraz problemy z udzielaniem pomocy uczniom z trudnościami w nauce i związanymi z wyborem zawodu.

Autorzy diagnoz lokalnych wskazują, że istniejące programy nauczania przedmiotów ogólnokształcących w małym stopniu uwzględniają korelację z przedmiotami zawodowymi w kształtowaniu kompetencji kluczowych uczniów co niejednokrotnie prowadzi do uzyskania słabych efektów na egzaminach zawodowych. Do realizacji programów należy doposażyć bazę dydaktyczną, która nie jest w wystarczający sposób dostosowana do potrzeb kształcenia zawodowego jak również do kształtowania kompetencji kluczowych. Niedostosowanie programów do nowej rzeczywistości ekonomiczno-społecznej może spowodować obniżenie atrakcyjności kształcenia i małej konkurencyjności naszych absolwentów na rynku pracy.

Czynnikami wpływającymi na przebieg procesu edukacyjnego są także: trudniejszy dostęp do usług edukacyjnych spowodowany pochodzeniem młodzieży z obszarów wiejskich i rodzin ubogich, brak świadomości rodziców o potrzebie kształcenia i podnoszenia kwalifikacji swoich dzieci. Diagnoza implementacji Kompetencji Kluczowych w kontekście potrzeb i uwarunkowań lokalnych i regionalnych oświaty i rynku pracy ujawnia, że wśród priorytetów znajduje się kształtowanie kompetencji kluczowych koniecznych do osobistej samorealizacji, bycia aktywnym obywatelem, spójności społecznej i uzyskania szans na zatrudnienie w społeczeństwie wiedzy oraz zapewnienie młodym ludziom kształcenia kompetencji kluczowych w stopniu przygotowującym ich do dorosłego życia i stanowiącym podstawę dla dalszej nauki i życia zawodowego, oraz możliwości rozwijania ich.

Jako zalecenia i rekomendacje wynikające z analizy diagnoz lokalnych należy podkreślić potrzebę modernizacji treści i metod nauczania z ukierunkowaniem na zapewnienie zgodności kształcenia z wymogami gospodarki rynkowej. Niezbędne jest tworzenie warunków rozwoju szkolnictwa zawodowego jest zadaniem pilnym a zrazem długofalowym i wymagającym współdziałania władz oświatowych wszystkich szczebli, przedsiębiorców, partnerów społecznych i samych szkół. Utrudnia je dotychczasowa marginalizacja szkolnictwa zawodowego, niska jakość kształcenia zawodowego i brak nowoczesnych programów nauczania zawodów w warunkach szybkiej zmiany technologicznej. W działaniach związanych z wdrażaniem Kompetencji Kluczowych niezbędna jest konieczność dostosowania treści programowych kształcenia do wymagań i oczekiwań pracodawców (wraz z odpowiednią modyfikacją bazy warsztatowej praktycznej nauki zawodu). Warunkiem skuteczności tego działania jest stała, dokładna i systematyczna analiza potrzeb pracodawców, działanie mechanizmów zwrotnych udrażniających uzyskane wyniki w szkole oraz zwiększenie atrakcyjności i jakości kształcenia zawodowego w formach szkolnych. Współgra z tym potrzeba doskonalenia u każdego ucznia w trakcie standardowego procesu edukacji umiejętności optymalnego planowania rozwoju zawodowego tak, aby był on zgodny z jego osobistym potencjałem i potrzebami rynku pracy.

Z diagnoz lokalnych wynika, że wykorzystując dotychczasowe kompetencje nauczycieli oraz ich kreatywność istnieje możliwość stworzenia innowacyjnych programów nauczania i kształtowania Kompetencji Kluczowych oraz dostosowanie ich do kompetencji zawodowych. Da to możliwość lepszego przygotowania uczniów kształcących się w danych zawodach i nabycia przez nich nowych umiejętności oraz wykształcenia świadomego obywatela poruszającego się swobodnie na rynku pracy. Należy dostosować programy nauczania uwzględniając potrzeby zmieniających się uwarunkowań środowiskowych i rynku pracy.

Gama szczegółowych zaleceń autorów diagnoz lokalnych obejmuje potrzebę działań, zgodnie z którymi należy:

- wypracować i doskonalić formy współpracy ze środowiskiem w celu stworzenia optymalnej oferty kierunków kształcenia,
- uczestniczyć w przedsięwzięciach, które pomogłyby nam w podniesieniu efektywności nauczania, wzbogaceniu oferty zajęć pozalekcyjnych,

- doskonalić proces uczenia, tak by uczniowie osiągnęli jak najlepsze wyniki (doskonalenie zawodowe, współpraca nauczycieli, badanie jakości pracy szkoły, konsekwencja we wprowadzaniu zmian),
- nawiązać ściślejszą współpracę z instruktorami praktycznej nauki zawodu,
- wypracować formy współpracy, przepływu informacji między szkołą a pracodawcami,
- poszukiwać środki pozwalające wzbogacić wyposażenie pracowni specjalistycznych,
- poszukiwać instytucji, pracodawców, którzy chcieliby na stałe współpracować z naszą szkołą i pomagać nam w różny sposób (partnerstwo, patronat, przyjaciel szkoły itp.),
- wypracować metody i formy motywowania uczniów, rozwijania ich zainteresowań.

W celu przygotowania uczniów do funkcjonowania na rynku pracy należy kontynuować współpracę z Powiatowym Urzędem Pracy, która będzie źródłem wiedzy na temat zawodów nadwyżkowych, deficytowych oraz ofert pracy. Pozwoli to na dokonanie ocen i prognoz, dotyczących kierunków kształcenia w danej szkole ponadgimnazjalnej, zgodnych z zapotrzebowaniem rynku pracy. Istnieje także potrzeba organizowania spotkań z doradcą zawodowym, podczas których uczniowie mają możliwość zapoznania się z regionalnym rynkiem pracy, zawodami przyszłości, formami wsparcia ze strony PUP.

Biorąc pod uwagę oczekiwania pracodawców wobec pracowników dotyczących funkcjonowania na rynku pracy w zakresie Kompetencji Kluczowych i zawodowych zdaniem autorów diagnoz lokalnych należy m.in.:

- przeprowadzić korelację międzyprzedmiotową w zakresie technologii informacyjnej przedsiębiorczości, matematyki, języków obcych z przedmiotami zawodowymi,
- w kształtowaniu kompetencji kluczowych z technologii informacyjnej uwzględnić kompetencje zawodowe;
- w kształtowaniu kompetencji kluczowych z przedsiębiorczości uwzględnić oczekiwania pracodawców określone w niniejszym opracowaniu jako wymagania miękkie i wymagania twarde, jak również uwzględnić kreowanie własnego wizerunku,
- w kształtowaniu kompetencji kluczowych z języków obcych uwzględnić słownictwo specjalistyczne dla zawodu, jak również ćwiczyć umiejętności komunikacyjne
- w kształtowaniu umiejętności kluczowych z matematyki dążyć do należytego opanowania umiejętności liczenia, prezentacji wzorów, wykresów, tabel, opanowania logicznego i przestrzennego myślenia niezbędnych dla zawodów nauczanych w szkole.

W konkluzji należy podkreślić, że w przygotowaniu uczniów do funkcjonowania na rynku pracy należy mieć na uwadze, to że przed przyszłymi pracownikami będą stawiane wymagania dotyczące elastyczności zawodowej oraz elastyczności edukacyjnej w celu nabywania nowych kwalifikacji.